

broeders De Witt euphemistisch aanduidt als „afzijdigheid” en van hemzelf beweert dat hij, zonder tot laagheden zijn toevlucht te nemen, zeer door zijn persoon werd beïnvloed bij zijn middelen tot het doel, dan is dat diplomatentaal.

De eischen niet te hoog stellend, hetgeen de uitgever bij zijn opdracht aan den auteur wel niet gedaan zal hebben, mag men vaststellen dat *Koning-Stadhouder Willem III* als geschiedenisboekje er wezen mag. Het valt echter buiten de litteratuur.

B. Roest Crolius

GEEST, MINDER GEEST, GEEN GEEST

Jan van Rheenen, *De Glijbaan*, H. P. Leopold's Uitg.-Mij N.V., 's-Gravenhage, 1939.

Jan Walch, *Is het te laat voor Bayart?*, N.V. Uitg.-Mij Kosmos, Amsterdam, z.j.

J. Gerhard Toonder, *Een man zet door*, N.V. Uitg.-Mij Elsevier, Amsterdam, 1939.

Erik Hazelhoff Roelfzema, *Rendez-vous in San Francisco*, derde druk, A. W. Sijthoff's Uitg.-Mij N.V., Leiden, 1939.

Ieder mensch, zou men kunnen zeggen, is een knooppunt van reacties op cultureele en sociale verschijnselen. Naarmate zijn reacties betrekking hebben op dieper in de cultureele en sociale structuur wortelende factoren, is hij meer cultureel en sociaal gebonden. Wat men gewoonlijk als een beschaafd persoon aanduidt, is in vele gevallen niet meer dan een individu dat zich een zekere vaardigheid heeft verworven in het simuleeren van cultureele en sociale gebondenheid. Hij hanteert met gemak een flink aantal psycho-analyti-

sche termen, kent de namen van de meeste stroomingen waarop het menschelijk denken zich liet voortdrijven en juist doordat hij zorgvuldig aan de oppervlakte blijft van alles wat diepte heeft, kenmerkt zijn wezen zich door een zekere gewichtloosheid. Men hoeft nooit naar hem te duiken omdat hij altijd boven drijft.

Een werkelijk cultuurmensch daarentegen wordt steeds naar beneden getrokken in de geestelijke „aarde” waarin hij wortelt, hij is „neerwaarts” gekeerd krachtens zijn geaardheid om altijd tot de diepste in het onderbewustzijn gelegen oorzaken terug te gaan. De echte cultuurmensch heeft deel aan al hetgeen de menschheid zich in haar worsteling naar het licht tot gevormd geestelijk bezit heeft eigen gemaakt. Hij heeft er deel aan omdat hij het contact heeft gaande gehouden en gecultiveerd met het onderbewuste, de gemeenschappelijke aarde waarin alle individueele bewustzijnen wortelen en waaruit ons denken zijn „voedingsstoffen” opzuigt.

Ieder boek dat ge leest brengt u in aanraking met een bepaalde geestesgesteldheid, belangrijker naarmate de auteur een cultuurmensch is. Een man met geest is iemand van wien we intuïtief beseffen dat zijn wezen verankerd is in de cultuur van het verleden en van zijn tijd. Een man zonder geest is ankerloos, hij drijft als een losgeslagen schip op de woelige golven en vermeit zich in de schittering van de zon op het wateroppervlak, zonder zich te bekommeren om de diepere oorzaak die de zee doet golven.

Wie *De Glijbaan* van Jan van Rheenen leest, beseft onmiddellijk dat hier een persoonlijkheid aan het woord is, een cultuurmensch die in nauwe relatie staat met het